

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2023.29-30.4>
УДК 72.012.1:364-57]:355.09(045)

ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРНОГО ФОРМУВАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Гнезділов Сергій Володимирович¹, науковий керівник – Жовква Ольга Іванівна²

¹Національний авіаційний університет, Київ, Україна,

e-mail: gnezdilovsrg@gmail.com, orcid: 0009-0001-2876-7866

²Доктор архітектури, професор, завідувач кафедри архітектури та просторового планування, Національний авіаційний університет

Київського національного університету будівництва і архітектури, Київ, Україна,
e-mail: olha.zhovkva@npp.nau.edu.ua, orcid: 0000-0002-0086-6774

Анотація. Дана стаття зосереджена на вивченні та аналізі основних викликів, які виникають під час архітектурного формування реабілітаційних комплексів для військовослужбовців. Особлива увага приділяється таким аспектам, як реалізація багатофункціональності, гнучкого планування, екологічності та сучасного трактування. Дефініюються основні вимоги, які повинні бути враховані під час проектування архітектурного середовища для фізичної та психологічної реабілітації військовослужбовців.

Мета. Мета статті полягає у дослідженні та розкритті основних аспектів проектування реабілітаційних комплексів для військовослужбовців з урахуванням сучасних вимог і потреб суспільства для визначення основних підходів та принципів створення функціональних, комфортних та естетично привабливих комплексів даного типу.

Методологія. У статті використовуються такі методи: аналіз інтернаціонального досвіду та збір даних, що дадуть змогу розуміти сучасні тенденції в архітектурі комплексів фізичної та психологічної реабілітації; огляд наявних досліджень щодо проектування даних комплексів; виконання архітектурного аналізу і моделювання, включаючи функціональний та просторовий аналіз для розроблення оптимальних проектних рішень. Ці методи дослідження сприятимуть збору, аналізу та інтерпретації даних, необхідних для досягнення мети статті та вирішення поставлених завдань.

Результати. У результаті дослідження описано основну проблематику формування архітектурних рішень реабілітаційних комплексів для військовослужбовців, а також сформульовано основні принципи їх проектування. Виявлено основні особливості та тенденції, що необхідні для архітектурно-планувального рішення даного типу будівель. Для повного осягнення цієї проблематики у дослідженні використано наукові матеріали за даною тематикою.

Наукова новизна. Проведено аналіз та опис основної проблематики архітектурного формування реабілітаційних комплексів. Розглянуто і вдосконалено основні особливості та принципи, які необхідні для проектування даних комплексів.

Практична значущість. Результати дослідження є цінним внеском у подальше розроблення об'єктів реабілітаційного типу, оскільки мають практичні рекомендації, які стануть доцільними для отримання результату. Розглянута

проблематика та особливості архітектурного формування реабілітаційних комплексів для військовослужбовців відіграють велику роль для створення ефективного середовища під час їх проектування. Дані рекомендації допоможуть розробити архітектурну організацію для комплексів даного типу, урахувавши всі чинники, необхідні для виконання якісного та ефективного реабілітаційного процесу.

Ключові слова: реабілітаційний комплекс для військовослужбовців, цільові групи користувачів, функціонально-просторова організація, центри соціально-психологічної реабілітації, архітектурне формування реабілітаційних комплексів.

ВСТУП

У сучасних умовах України, після військових конфліктів та враховуючи потреби військовослужбовців, зростає необхідність у розробленні та адаптації реабілітаційних комплексів, які забезпечуватимуть ефективну реабілітацію та інтеграцію військовослужбовців у цивільне життя. Однак існують значні проблеми архітектурного формування цих комплексів, які потребують наукового дослідження та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій.

По-перше, однією з ключових проблем є багатофункціональність реабілітаційних комплексів. Вони повинні забезпечувати не лише медичну та фізіотерапевтичну допомогу, а й психологічну та соціальну підтримку, навчання та професійну реабілітацію. Таке поєднання функцій вимагає ретельного планування та організації простору для оптимального використання ресурсів і забезпечення комплексного підходу до реабілітації.

По-друге, гнучке планування є необхідним для реабілітаційних комплексів, оскільки потреби та програми реабілітації можуть змінюватися з часом. Архітектурні рішення повинні бути модульними та адаптованими до змін, що дасть змогу ефективно використовувати приміщення та ресурси комплексу залежно від потреб окремого військовослужбовця.

По-третє, екологічність є важливим аспектом під час проектування реабілітаційних комплексів. Природне середовище та використання екологічно чистих матеріалів допомагають створенню сприятливого середовища для фізичного й психологічного відновлення військовослужбовців. Концепція сталого розвитку та енергоефективність також мають бути враховані під час проектування та будівництва комплексів.

Нарешті, сучасне трактування архітектури реабілітаційних комплексів вимагає використання новітніх технологій, інноваційних рішень та розумного управління. Це може включати в себе використання віртуальної

реальності, датчиків для моніторингу здоров'я та прогресу реабілітації, а також інтеграцію інформаційних систем для забезпечення ефективної комунікації та координації між фахівцями.

Вивчення можливостей збереження соціально-адаптивних можливостей людини, оновлення її життєвої активності, підвищення рівня психологічного благополуччя в умовах переживання тривалих травматичних подій є актуальним завданням, вирішення якого залежить від великої кількості спеціалістів різного профілю. Реабілітація постраждалих від воєнної агресії має різні аспекти: соціальні, медичні, психологічні [10].

Своєчасно надана людині психологічна допомога може відновити адаптивні механізми особистості, сприяє її поверненню до повноцінного життя і надає можливість заново вибудувати відносини із соціальним оточенням [10].

Отже, дослідження проблем архітектурного формування реабілітаційних комплексів для військовослужбовців в Україні, зокрема їх багатофункціональності, гнучкого планування, екологічності та сучасного трактування, має велике значення для створення оптимальних умов для реабілітації та повернення військовослужбовців до повноцінного життя.

Актуальність дослідження визначається декількома чинниками.

У практичному аспекті:

– відсутністю достатньої кількості якісних реалізованих об'єктів реабілітації в Україні. Існуючі реабілітаційні комплекси для військовослужбовців недостатньо ефективні та не відповідають сучасним вимогам. Дослідження у цій сфері дасть змогу створити нові концепції та рекомендації для проектування і будівництва якісних реабілітаційних об'єктів;

– зміною категорії реабілітантів. У зв'язку зі зростанням різноманітних військових конфліктів та загроз безпеці потреба в реабілітації військовослужбовців із різними типами травм і військових станів зростає.

Дослідження дасть змогу врахувати специфічні потреби цих різновидів реабілітантів та розробити адаптивні архітектурні рішення.

У теоретичному аспекті: відсутністю чітких рекомендацій, погоджених з діючими нормативними документами в галузі архітектури і містобудування, щодо визначення функціонально-планувальної структури центрів фізичної та психологічної реабілітації. Нині відсутні єдині прийняті методології та рекомендації щодо організації простору та функціонального заповнення реабілітаційних комплексів для військовослужбовців. Дослідження дасть змогу заповнити цю прогалину і надати чіткі рекомендації для архітектурного проектування цих комплексів, що відповідатимуть чинним стандартам і нормам.

МЕТА

Метою роботи є дослідження та розкриття основних аспектів проектування центрів фізичної та психологічної реабілітації з урахуванням сучасних вимог і потреб суспільства.

Завдання дослідження:

1. Аналіз сучасних тенденцій у проектуванні центрів фізичної та психологічної реабілітації і визначення найефективніших підходів та рішень.

2. Виявлення основних викликів та проблем, пов'язаних із проектуванням центрів фізичної та психологічної реабілітації.

3. Визначення ключових вимог та потреб користувачів центрів у створенні сприятливого архітектурного середовища.

У цьому дослідженні використано методи аналізу інтернаціонального досвіду та збору даних, що дадуть змогу розуміти сучасні тенденції в архітектурі центрів фізичної та психологічної реабілітації; проведення спеціального анкетування серед фахівців і користувачів центрів, щоб з'ясувати їхні потреби та очікування щодо архітектурного середовища; виконання архітектурного аналізу і моделювання, включаючи функціональний та просторовий аналіз, для розроблення оптимальних проектних рішень; застосування експертних оцінок та консультацій із фахівцями у галузі архітектури і фізичної та психологічної реабілітації.

Ці методи дослідження сприятимуть збору, аналізу та інтерпретації даних, необхідних для досягнення мети статті та вирішення поставлених завдань.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Було виявлено кілька ключових напрямків досліджень, які стосуються проектування центрів фізичної та психологічної реабілітації:

1. Оцінка потреб та вимог реабілітантів. Деякі дослідження акцентують увагу на визначенні потреб і вимог осіб, які потребують фізичної та психологічної реабілітації. Вони досліджують особливості реабілітаційних послуг, які найбільш необхідні для різних груп реабілітантів, зокрема дітей, осіб з інвалідністю, жертв насильства тощо.

2. Функціональне та планувальне проектування. Інші дослідження спрямовані на розроблення ефективних моделей функціонально-планувальної організації центрів соціально-психологічної реабілітації. Вони аналізують різні аспекти, такі як просторове планування, зонування приміщень, обладнання та інфраструктура, щоб створити комфортне та ефективне середовище для реабілітаційного процесу.

3. Архітектурні та дизайнерські рішення. Деякі дослідження зосереджуються на аспектах архітектурного та дизайнерського проектування центрів соціально-психологічної реабілітації. Вони вивчають використання природного освітлення, ергономіки приміщень, вибір матеріалів та кольорових схем, щоб створити сприятливу та затишну атмосферу для реабілітаційного процесу.

4. Ефективність та оцінка результатів. Деякі дослідження оцінюють ефективність центрів соціально-психологічної реабілітації та їхній вплив на якість життя реабілітантів. Вони проводять оцінку результатів програм та послуг реабілітації, а також здійснюють моніторинг і оцінку психологічного та соціального благополуччя реабілітантів.

Застосовуються різні методи дослідження, такі як аналіз літератури та наукових публікацій, експертні оцінки, інтерв'ю, анкетування реабілітантів та фахівців, спостереження та аналіз статистичних даних.

Специфікою проблематики даного дослідження є той факт, що більшість теоретичних досліджень пов'язані з проектуванням реабілітаційних центрів медичного спрямування [1; 5]. На них водночас орієнтовані нормативна база України та інших держав, дослідження багатьох науковців. Разом із тим дослідження у галузі формування реабілітаційних центрів соціально-психологічного спрямування сьогодні мають фокус на певні цільові категорії реабілітантів (діти, військовослужбовці тощо) [2–4; 6; 7; 9].

Цей аналіз показує, що хоча вже було проведено деякі дослідження у сфері проектування центрів фізичної та психологічної реабілітації, проте існує потреба в подальшому дослідженні, зокрема в розробленні інноваційних підходів до функціонального та

планувального проектування, а також у вивченні впливу цих центрів на психологічний та соціальний стан реабілітантів.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Історію розвитку медицини прийнято розглядати з часів Стародавнього Сходу, який був колыскою всесвітньої історії людської цивілізації. Серед загальних рис розвитку лікування в стародавньому світі можна виділити такі:

- винайдення писемності, створення текстів медичного змісту;
- розвиток уявлень про походження хвороби;
- підготовка лікарів;
- створення найдавніших санітарно-технічних споруд.

У Римській імперії будувалися валетудінарії – це були спеціальні будинки, призначені для лікування поранених воїнів. Лікувальні заклади у Греції влаштовувалися при храмах Асклепія.

У 878 р. у Єгипті було побудовано першу лікарню. У середині VII ст. у Франції паризький єпископ Ландрі побудував у місті першу лікарню *Hotel-Dieu*. В історичних хроніках перша згадка датується 651 р. Лікувальні заклади у середні віки входили до складу храмів. Саме в той період був бурхливий розвиток медицини на Сході.

Пік розквіту припав на часи Арабських халіфатів – X–XI ст. Однією з найкраще збережених середньовічних будівель такого типу в Центральній Європі є лікарня Святого Духа в Німеччині.

Наприкінці XIX ст. різкий та стрімкий технологічний розвиток призвів до трансформації медичних будівель. Упровадження інженерних комунікацій (електроенергія, опалення, водопостачання, каналізація та вентиляція) змінило об'ємно-планувальну структуру забудови. Нові лікарні почали складатися з кількох окремих будівель.

Кінець XX ст. стає революційним періодом в архітектурі як міст, так і будівель. Це стосується й медичних закладів: вони перетворюються на великі центри, до яких уже відносяться не тільки клініки, а й науково-дослідні інститути.

Сучасні споруди медицини стають більш цікавими за рахунок незвичних архітектурних форм, що вирішує проблему невиразності споруд даного типу. Нові будівлі спрямовані на контакт із людиною на різних рівнях: символічному, соціальному, психологічному та емоційному. Також було виявлено та сформульовано основні недоліки медичних закладів:

довгі темні коридори, штучне холодне світло, примітивні меблі. Згодом під час проектування архітектори почали враховувати виявленні недоліки. Прикладом сучасної лікарні можна назвати Дитячий медичний центр COSEIR, розташований у м. Бунсборо (США).

Архітектура однозначно має вагомий вплив на стан здоров'я людини. Як відзначають фахівці, сучасний медичний заклад повинен відповідати таким вимогам: створювати для пацієнтів максимально комфортні умови, які майже ідентичні готельним, а також містити всі необхідні процеси з використанням новітніх технологій; середовище, що оточує пацієнта, повинне сприяти його одужанню. Лікарня зараз – це частина ландшафту, вписаного в міське середовище. Вона стає не лише місцем для перебування хворих, а й оздоровчим центром.

Сьогодні більшість із соціальних установ і реабілітаційних центрів так само, як і кілька століть тому, має переважно медичне спрямування і орієнтована на відновлення фізичних сил людини. Соціальний і психологічний аспекти відновлення, які є невід'ємними складниками людської особистості, до останнього часу бралися до уваги дуже рідко. Хоча саме вони є надзвичайно важливими, бо якщо медична реабілітація відновлює втрачені функції і властивості організму людини, то соціально-психологічна реабілітація забезпечує нормальне існування особистості у соціумі, її повноцінну соціально-економічну інтеграцію, відновлення психоемоційної рівноваги [8; 10].

Сучасні реабілітаційні центри ставлять перед собою завдання забезпечити повноцінну та ефективну реабілітацію військових осіб. Однак в Україні існують проблеми, які ускладнюють архітектурне формування реабілітаційних комплексів для військовослужбовців. Недостатня увага до багатofункціональності, гнучкого планування, екологічності та сучасного трактування ускладнює процес проектування цих центрів, тому потребується детальний аналіз цих проблем та пошук ефективних рішень для їх вирішення.

Зараз центри фізичної та психологічної реабілітації можна описати як інтегровані комплекси, що надають комплексну медичну, психологічну та соціальну допомогу військовим особам.

Як було вказано на початку, мета цього дослідження – виявлення основних викликів та проблем, розкриття основних аспектів проектування центрів фізичної та психологічної реабілітації з урахуванням сучасних вимог і потреб суспільства з акцентом на проблематику багатofункціональності, гнучкого

планування, екологічності та сучасного трактування і визначення ключових вимог та потреб користувачів центрів у створенні сприятливого архітектурного середовища.

Перша проблема, пов'язана з багатофункціональністю, полягає у необхідності ефективного використання обмежених ресурсів центру. Важливо враховувати потреби різних категорій військовослужбовців і забезпечити їм необхідні умови для відновлення здоров'я та адаптації [4; 6].

Друга проблема екологічності виникла через потребу у створенні здорового та екологічно чистого середовища для реабілітації. Архітектурні рішення повинні сприяти забезпеченню чистого повітря, природного освітлення та використанню екологічно чистих матеріалів. Таке середовище сприяє швидкому відновленню та забезпечує комфорт для реабілітантів [5].

Третя проблема гнучкого планування тісно пов'язана з необхідністю пристосування центрів до змінних потреб та вимог користувачів. Архітектурне рішення повинно бути гнучким і здатним адаптуватися до різних функцій та потреб, що можуть змінюватися з часом. Такий підхід дає змогу забезпечити ефективну роботу центрів та задоволення потреб реабілітантів.

Четверта проблема сучасного трактування полягає в адаптації архітектурних рішень до сучасних технологій та підходів до реабілітації. З урахуванням швидкого розвитку медичної та технологічної сфери центри повинні бути обладнані передовими засобами та інноваційними технологіями, що сприяють кращому відновленню та результатам реабілітації.

Ще одним завданням статті було визначення ключових вимог та потреб користувачів центрів у створенні сприятливого архітектурного середовища. Підсумовуючи всі досліджені джерела інформації, а також проблематику проєкту, можна зробити такий топ-список вимог:

1. Ефективне використання простору та ресурсів: реабілітаційні центри повинні бути спроєктовані з урахуванням оптимального використання просторових можливостей та ресурсів. Раціональне планування та організація простору дадуть змогу забезпечити зручний доступ до всіх необхідних послуг і зон, сприяючи ефективній реабілітації та зручності для користувачів.

2. Екологічна безпека та сприятливе середовище: реабілітаційні центри повинні враховувати принципи екологічності та створювати сприятливе середовище для відновлення.

Використання енергоефективних технологій, відновлюваних джерел енергії та природних матеріалів допоможе забезпечити екологічну безпеку та створити здорове середовище для користувачів.

3. Гнучкість планування та індивідуальний підхід: реабілітаційні центри мають бути гнучкими і здатними адаптуватися до різних потреб та індивідуальних вимог користувачів. Як і більшість громадських будівель, реабілітаційні заклади стають багатофункціональними, що тягне за собою застосування нових планувальних прийомів: створення автономних або взаємопов'язаних зон; включення до складу медичних комплексів конференц-залів, аудиторій, об'єктів громадського харчування тощо [8].

4. Урахування сучасних тенденцій у проєктуванні: реабілітаційні центри повинні використовувати сучасні технології та методики, які є ефективними у фізичній та психологічній реабілітації. Урахування інноваційних підходів та наукових досягнень допоможе підвищити якість реабілітаційних послуг та результативність процесу відновлення.

5. Високі стандарти комфорту для користувачів: реабілітаційні центри мають забезпечувати комфортні умови перебування та надання послуг. Важливо забезпечити зручний доступ до всіх необхідних сервісів, створити приємну атмосферу, що сприяє психологічному комфорту та швидкому відновленню.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження виявлено, що для ефективного функціонування реабілітаційних центрів для військовослужбовців необхідно враховувати низку важливих вимог. Ефективне використання простору та ресурсів, екологічна безпека, гнучкість планування, урахування сучасних тенденцій у проєктуванні та високі стандарти комфорту для користувачів є ключовими аспектами, які необхідно враховувати під час проєктування та будівництва таких центрів.

Необхідно також дотримуватися певної архітектурної організації для такого виду споруд, і однією з основних особливостей архітектурної організації реабілітаційних комплексів для військових є їх адаптація до специфічних потреб цієї категорії осіб. Військові, які повертаються після травм, операцій або подолання психологічних стресів, потребують спеціального підходу й умов для реабілітації та відновлення фізичного і психічного здоров'я. Основні аспекти архітектурної організації таких комплексів можуть включати:

– функціональність: комплекс повинен бути обладнаний усіма необхідними зонами для медичного обстеження, фізіотерапії, психологічної підтримки, тренувань та інших реабілітаційних процедур;

– безпеку та доступність: архітектурні рішення повинні забезпечити безпеку та зручний доступ для військових із різними рівнями фізичних обмежень, включаючи рухові обмеження або інвалідність;

– психологічний комфорт: архітектура та дизайн повинні сприяти психологічному комфорту та відновленню. Важливо створити спокійну та позитивну атмосферу, яка допомагатиме військовим упоратися з емоційними та психологічними викликами;

– адаптованість: приміщення та обладнання повинні бути адаптованими до різних типів реабілітаційних програм та індивідуальних потреб кожного військового;

– спільноту та соціальну взаємодію: важливо створити простори для взаємодії між військовими, які перебувають у процесі реабілітації. Це може сприяти підтримці одне

одного та покращити психологічний стан пацієнтів;

– природне середовище: використання природного освітлення, розташування комплексу в зеленому середовищі та можливість доступу до природи можуть позитивно вплинути на реабілітацію та загальний стан військових;

– технологічні інновації: урахування новітніх медичних та реабілітаційних технологій допомагає поліпшити результати процесу відновлення;

– дотримання стандартів: архітектурні рішення повинні відповідати медичним та безпековим стандартам для забезпечення належної якості реабілітаційних послуг;

– привітну архітектуру: використання дизайну, який ураховує військову ідентичність та цінності, може сприяти створенню атмосфери довіри та розуміння.

Загалом архітектурна організація реабілітаційних комплексів для військових має сприяти швидкому та якісному відновленню фізичного і психологічного стану, забезпечуючи оптимальні умови для цього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

[1] Блінов М.О., Хараборська Ю.О. Огляд шляхів розвитку центрів реабілітації для осіб з обмеженою працездатністю. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2018. Вип. 52. С. 9–14.

[2] Блінов О.А. Види та напрями психологічної допомоги психотравмованим військовослужбовцям. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. Вип. 4(41). С. 168–173.

[3] Зінченко А.Г. Діти у складних життєвих обставинах. *Програми і методики соціально-психологічної реабілітації та адаптації дітей, які перебувають у центрі соціально-психологічної реабілітації*. Київ : Міністерство соціальної політики України, 2013. 296 с.

[4] Коротатнік І. Соціально-психологічна реабілітація та адаптація військовослужбовців Збройних сил України. *Нормативно-правове забезпечення*. Київ : КНТ, 2021. 224с.

[5] Кравченко І.Л. Особливості планування ділянок центрів медично-соціальної реабілітації дітей із вадами розвитку. *Містобудування та територіальне планування*. 2018. Вип. 51. С. 254–260.

[6] Макаренко С.С. Соціально-психологічна реабілітація учасників бойових дій. *Psychological journal*. 2018. № 13(3). С. 86–95.

[7] Мельник А.П. Психологічна реабілітація військовослужбовців, що перебували в умовах бойових дій. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2015. Вип. 4(29). С. 100–105.

[8] Мхайкл Х.Х. Сучасні проблеми становлення реабілітаційного центру. *Ретроспективний огляді досвід зарубіжних країн. Український журнал будівництва та архітектури*. 2021. Вип. 4(004). С. 66–77.

REFERENCES

[1] Blinov, M.O., & Kharaborska, Yu.O. (2018). Ohliad shliakhiv rozvytku tsestrivireabi litatsii dlia osib z obmezhenoiu pratsezdatsnistiu [An overview of ways of development of centrivireabi litation for persons with limited working capacity]. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia – Modern problems of architecture and urban planning*. Scientific and technical collection, 52, 9–14. Kyiv: KNUBA [in Ukrainian].

[2] Blinov, O.A. (2014). Vydy ta napriamky psykhoholichnoi dopomohy psykhotravmovanym viiskovosluzhbovtciam [Types and directions of psychological assistance to psychologically traumatized servicemen]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy – Bulletin of the National University of Defense of Ukraine. Collection of scientific papers*, 4 (41), 168–173. Kyiv: NUOU [in Ukrainian].

[3] Zinchenko, A.G. (2013). Dity u skladnykh zhyttievkykh obstavynakh. *Prohramy imet odyky sotsialno-psykhoholichnoi reabilitatsii ta adaptatsii ditei, yakiperebuvauiut u tsentri sotsialno-psykhoholichnoi reabilitatsii [Children in difficult life circumstances. Educational programs of social and psychological rehabilitation and adaptation of children who are in the center of social and psychological rehabilitation]*. Kyiv: Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy [in Ukrainian].

[4] Koropatnik, I.M. (2021). *Sotsialno-psykhoholichna reabilitatsiia ta adaptatsiia viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl Ukrainy. Normatyvno-pravove zabezpechennia [Socio-psychological rehabilitation and adaptation of servicemen of the Armed Forces of Ukraine. Regulatory and legal support]*. Kyiv: KNT [in Ukrainian].

[9] Пекер А.Й., Голубов В.О. Аналіз зарубіжного досвіду проектування реабілітаційних центрів для військовослужбових. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2021. Вип. 22–23. С. 46–52.

[10] Титаренко Т.М. Соціально-психологічна реабілітація особистості: етапи, технології, техніки. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2018. Вип. 41. С. 157–167.

[5] Kravchenko, I.L. (2018). Osoblyvosti planuvannia dilianok tsestriv medychnosotsialnoi reabilitatsii ditei z vadamy rozvytku [Peculiarities of planning areas of centers for medical and social rehabilitation of children with developmental disabilities] *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia – Urban planning and territorial planning, Collection of scientific papers*, 51, 254–260. Kyiv: KNUBA [in Ukrainian].

[6] Makarenko, S.S. (2018). Sotsialno-psykholohichna reabilitatsiia uchasnykiv boiovykh dii [Socio-psychological rehabilitation of combatants] *Psychological journal*, 13(3), 86–95 [in Ukrainian].

[7] Melnyk, A.P. (2015). Psykholohichna reabilitatsiia viiskovosluzhbovtziv, shcho perebuvaly v umovakh boiovykh dii [Psychological rehabilitation of servicemen who were in combat conditions]. *Aktualni problemy sotsiologii, psykholohii, pedahohiky – Actual problems of sociology, psychology, pedagogy*, 4(29), 100–105 [in Ukrainian].

[8] Mhaikl, Kh.Kh. (2021). Suchasni problemy stanovlennia reabilitatsiinohotsentru. Retrospektyvnyi ohliad i dosvid zarubizhnykh krain [Modern problems of establishing a rehabilitation center. Retrospective review and experience of foreign countries]. *Ukrainskyi zhurnal budivnytstva ta arkhitektury – Ukrainian Journal of Construction and Architecture*, 4(004), 66–77 [in Ukrainian].

[9] Peker, A.Y., & Golubov, V.O. (2021). Analiz zarubizhnogo dosvidu proektuvannia reabilitatsiinykh tsestriv dlia viiskovosluzhbovykh [Analysis of foreign experience in designing rehabilitation centers for military personnel]. *Arkhitekturnyi visnyk KNUBA – KNUBA architectural bulletin*, 22–23, 46–52 [in Ukrainian].

[10] Tytarenko, T.M. (2018). Sotsialno-psykholohichna reabilitatsiia osobystosti: etapy, tekhnologii, tekhniki [Socio-psychological rehabilitation of the individual: stages, technologies, techniques] *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii – Scientific studies in social and political psychology*, 41, 157–167 [in Ukrainian].

ABSTRACT

Hniezdilov S., Zhovkva O. Problems of architectural formation of rehabilitation complexes for military personnel.

This article focuses on the study and analysis of the main challenges that arise during the architectural formation of rehabilitation complexes for military personnel. Particular attention is paid to such aspects as the implementation of multifunctionality, flexible planning, environmental friendliness and modern interpretation. The main requirements are defined, which must be taken into account when designing an architectural environment for the physical and psychological rehabilitation of military personnel.

Goal. *The purpose of this article is to research and reveal the main aspects of designing rehabilitation complexes for military personnel, taking into account modern requirements and needs of society, in order to determine the main approaches and principles in creating functional, comfortable and aesthetically attractive complexes of this type.*

Methodology. *The following methods are used in this article: analysis of international experience and data collection, which will allow understanding modern trends in the architecture of physical and psychological rehabilitation complexes;*

review of available studies on the design of these complexes; performing architectural analysis and modeling, including functional and spatial analysis, for the development of optimal design solutions. These research methods will contribute to the collection, analysis and interpretation of data necessary to achieve the purpose of the article and solve the tasks.

Result. As a result of the study, the main problems in the formation of architectural solutions for rehabilitation complexes for military personnel were described, and the main principles in their design were also formulated. The main features and trends necessary for the architectural and planning solution of this type of building have been identified. In order to fully understand this issue, scientific materials on this topic were used in the study.

Scientific novelty. The analysis and description of the main problems in the architectural formation of rehabilitation complexes was carried out. The main features and principles necessary for the design of these complexes were considered and improved.

Practical significance. The results of the research are a valuable contribution to the further development of rehabilitation-type facilities, as they have practical recommendations that will become appropriate for obtaining a result. The considered issues and features in the architectural formation of rehabilitation complexes for military personnel play an important role in creating an effective environment during their design. These recommendations will help to develop an architectural organization for complexes of this type, taking into account all factors and factors necessary for the implementation of a high-quality and effective rehabilitation process.

Key words: rehabilitation complex for military personnel, target groups of users, functional and spatial organization, centers of social and psychological rehabilitation, architectural formation of rehabilitation complexes.

AUTHOR'S NOTE:

Hniezdilov Serhii, National Aviation University, Kyiv, Ukraine, e-mail: gnezdilovsrg@gmail.com, orcid: 0009-0001-2876-7866

Zhovkva Olga, Doctor of Architecture, Professor, Head of the Department of Architecture and Spatial Planning, National Aviation University, Kyiv, Ukraine, e-mail: olha.zhovkva@npp.nau.edu.ua, orcid: 0000-0002-0086-6774

Стаття подана до редакції 20.09.2023 р.